

3 Den makroekonomiska utvecklingen

Sammanfattning

- Världsekonomin försvagades påtagligt 2012. Utvecklingen förklaras av finanspolitiska åtstramningar, strama kreditvillkor i många länder och en betydande osäkerhet om den globala ekonomins utveckling, inte minst till följd av krisen i euroområdet.
- Den svenska ekonomin påverkas tydligt av nedgången i den internationella konjunkturen. Tillväxten i svensk BNP mattades av 2012. En fortsatt svag internationell konjunktur dämpar den svenska tillväxten även 2013 och 2014.
- Den svaga efterfrågan i svensk ekonomi påverkar arbetsmarknaden negativt. Sysselsättningen är i princip oförändrad 2013 och 2014. Arbetslösheten stiger till 8,4 procent 2014.
- Det låga resursutnyttjandet, den starka kronan och enhetsarbetskostnadernas måttliga utvecklingstakt bidrar till en låg inflation de närmaste åren. Penningpolitiken blir fortsatt expansiv.
- En internationell konjunkturuppgång bidrar till att svensk ekonomi förväntas växa i god takt 2015–2017. Sysselsättningen ökar samtidigt som arbetslösheten faller. Hushållens konsumtion är en viktig drivkraft jämfört med tidigare konjunkturuppgångar. Resursutnyttjandet blir balanserat i slutet av prognosperioden.
- Det råder stor osäkerhet om den framtida konjunkturutvecklingen. Sammantaget bedöms riskerna för en svagare utveckling

dominera. Riskerna är framför allt kopplade till hur och i vilken takt de statsfinansiella problemen i euroområdet och USA hanteras.

Tabell 3.1 Nyckeltalstabell

Utfall för 2012, prognos för 2013–2017
Procentuell förändring om annat ej anges

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
BNP	0,8	1,2	2,2	3,6	3,9	2,9
BNP, kalenderkorr.	1,2	1,2	2,3	3,4	3,5	3,1
BNP-gap ¹	-2,2	-3,5	-3,3	-2,3	-1,1	-0,4
Sysselsatta ²	0,7	0,2	-0,1	0,6	1,5	1,4
Arbetade timmar ³	0,6	0,2	0,3	0,7	1,5	1,3
Produktivitet i näringslivet ³	1,2	1,3	2,4	2,9	2,1	1,9
Arbetslöshet ⁴	8,0	8,3	8,4	8,1	7,1	6,3
Löner ⁵	2,9	2,8	2,9	3,1	3,4	3,6
KPI ⁶	0,9	0,5	1,2	1,8	2,7	3,1
Reporänta ⁷	1,0	1,0	1,0	1,75	2,75	3,25

¹ Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.

² 15–74 år

³ Kalenderkorrigerad.

⁴ I procent av arbetskraften, 15–74 år.

⁵ Mätt enligt konjunkturlönestatistiken.

⁶ Årsgenomsnitt.

⁷ Procent, vid årets slut.

Källor: Statistiska centralbyrån, Medlingsinstitutet, Riksbanken och egna beräkningar.

I detta avsnitt redovisas prognosen för den ekonomiska utvecklingen i Sverige och omvärlden t.o.m. 2017.²³ Prognoser är i

²³ I arbetet med denna prognos har information som fanns tillgänglig fram t.o.m. den 11 mars 2013 beaktats. Prognosen är baserad på nu gällande regler och av regeringen föreslagna och aviserade åtgärder i

grunden osäkra och osäkerheten ökar med prognoshorizonten. För att belysa denna osäkerhet redovisas tre alternativa scenarier för den ekonomiska utvecklingen. Avslutningsvis beskrivs hur prognosen för den makroekonomiska utvecklingen har reviderats jämfört med den bedömning som gjordes i budgetpropositionen för 2013.

3.1 Internationell och finansiell ekonomi

Tillväxten i OECD-länderna har mattats av sedan mitten av 2010. Konjunkturedgången följde i kölvattnet av en alltmer fördjupad kris i euroområdet. Osäkerheten om den framtida globala ekonomiska utvecklingen föranledde hushåll och företag i många länder att öka sitt sparande. Även finanspolitiken stramades åt, med över 1 procent av BNP 2011 och 2012 i OECD-länderna.²⁴ Åtstramningarna lades till ett redan svagt efterfrågeläge i många länder.

Konjunkturedgången fördjupades ytterligare 2012. BNP-tillväxten var negativ i euroområdet och måttlig i USA. I många tillväxtekonomier mattades tillväxten av.

3.1.1 Svag internationell konjunktur 2013 och 2014

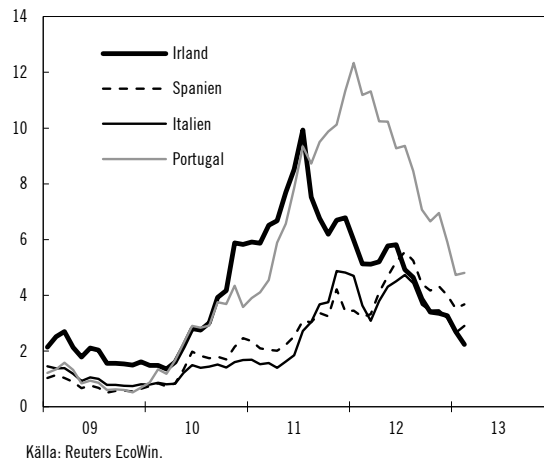
Ett svagt internationellt efterfrågeläge präglar inledningen av 2013. Detta återspeglas i förtroendeindikatorer som, även om de i många fall har stigit sedan årsskiftet, i allmänhet ligger på låga nivåer. Utvecklingen skiljer sig dock åt mellan länderna och det finns ett fåtal ljusglimtar. Indikatorer för industriförtroendet i Tyskland och USA ligger t.ex. på en förhållandevis hög nivå. Men sammantaget är förtroendet fortsatt lågt.

Läget på de finansiella marknaderna har förbättrats sedan mitten av 2012. Börser världen över har stigit, räntor på interbankmarknaderna har fallit och skillnaden mellan statsobligationsräntor i Tyskland respektive euro-

länder med svaga statsfinanser har blivit mindre (se diagram 3.1).

Diagram 3.1 Skillnad i 10-åriga statsobligationsräntor mot Tyskland 2009–2013

Procentenheter

Styrräntorna är låga världen över och i många OECD-länder ligger de nära noll. Många hushåll och företag kan dock inte fullt ut dra fördel av de låga räntorna. Bankerna är försiktiga i sin utlåning då de behöver fortsätta att minska sina skulder, vilket innebär att skillnaden mellan styrräntor och de räntor som hushåll och företag möter är högre än normalt. Detta problem är framför allt påtagligt i många euroländer. Penningpolitiken får därmed inte fullt genomslag, vilket håller tillbaka konsumtion och investeringar. Efterfrågan bland hushåll och företag dämpas även av den stora osäkerheten om utvecklingen av krisen i euroområdet och av oklarheten om finanspolitikens framtida inriktning i USA.

Den osäkra miljön fortsätter att prägla framför allt OECD-länderna 2013 och 2014. Särskilt den nära kopplingen mellan den politiska hanteringen av krisen i euroområdet och läget på de finansiella marknaderna fortsätter vara ett orosmoment.

Osäkerheten om den framtida utvecklingen gör att sparandet blir högt bland hushåll och företag på flera håll i världen. Därtill fortsätter finanspolitiken att stramas åt i många länder 2013 och 2014. Även om tillväxten i de stora tillväxtekonomierna förväntas stiga dessa år, blir den globala efterfrågeutvecklingen sammantaget svag.

denna proposition. I bilaga 1 redovisas prognosens siffermässiga innehåll i detalj.

²⁴ Se OECD Economic Outlook, november 2012. Beräkningarna för 2012 är en prognos.

3.1.2 Internationell återhämtning dröjer

På sikt förväntas beslutsfattare agera så att krisen i euroområdet långsiktigt hanteras, samtidigt som det blir tydligare hur finanspolitiken i USA kommer att utformas. Givet att riskerna kopplade till den finansiella stabiliteten klingar av och bankernas skuldsättningsgrad minskar så finns det förutsättningar för kreditvillkoren att bli mindre strama. Processen att nå en hållbar skuldsättning förväntas dock ta tid, särskilt bland banker i euroområdet.

En minskad osäkerhet och ett större genomslag för penningpolitiken skapar förutsättningar för en internationell återhämtning 2015–2017. Återhämtningen förväntas dock bli förhållandevis trög. Trögheten förklaras av att den offentliga sektorn och hushåll i många länder fortsätter att hålla ett högt sparande.

3.1.3 Recession i euroområdet

De finanspolitiska åtstramningarna i euroområdet har haft en betydande negativ effekt på BNP-tillväxten 2012 och en fortsatt åtstramning väntas dämpa efterfrågeutvecklingen även 2013 (se tabell 3.2). Strama kreditvillkor kommer att fortsätta att hämma den inhemska efterfrågan. Disponibelinkomsterna utvecklas svagt och det håller tillbaka hushållens konsumtion. Till detta bidrar även en hög arbetslöshet och en oro för krisens utveckling. Sammantaget förväntas hushållens konsumtion minska 2013, men inte lika kraftigt som 2012. Investeringarna har fallit i euroområdet sedan mitten av 2011 och väntas göra så även under en stor del av 2013. Exportutsikterna lider av en dämpad omvärldsefterfrågan och den svaga utvecklingen av världshandeln.

För att en återhämtning i euroområdet ska komma till stånd behöver omvärldsefterfrågan växa, kreditvillkoren till hushåll och företag lättas upp och penningpolitiken fortsätta vara expansiv. Vidare krävs en långsiktig lösning av krisen i euroområdet så att förtroendet hos hushåll och företag återkommer. Detta förutsätter att reformprocessen fortskrider och att långsiktigt hållbara åtgärder genomförs.

Bedömningen är att återhämtningen inleds 2015, men att den tar tid. Lågkonjunkturen förväntas bestå under hela prognosperioden. Återhämtningen kommer att skilja sig åt mellan de olika länderna inom euroområdet. Många av

länderna med svaga statsfinanser har stora bytesbalansunderskott. För att kunna öka sin export behöver de stärka sin internationella konkurrenskraft. Samtidigt förväntas länder som har ett handelsöverskott, t.ex. Tyskland, stå för en allt större andel av den inhemska efterfrågan i euroområdet. Denna anpassning mellan olika ekonomier i euroområdet bidrar till att återhämtningen blir utdragen i många av de enskilda ekonomierna och för euroområdet som helhet.

Till följd av det låga resursutnyttjandet blir inflationstrycket lågt i euroområdet under prognosperioden. Det låga inflationstrycket och en bestående hög arbetslöshet gör att Europeiska centralbanken (ECB) förväntas behålla styrrentan på 0,75 procent fram t.o.m. slutet av 2014 (se tabell 3.2).

Tabell 3.2 Internationell och finansiell ekonomi

Utfall för 2012, prognos för 2013–2017

Procentuell förändring om ej annat anges

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
BNP, USA	2,2	1,7	2,9	3,5	3,4	3,1
BNP, euroområdet	-0,6	-0,3	1,0	2,0	2,4	2,4
Refiränta ^{1,2}	0,75	0,75	0,75	1,75	2,75	3,25
Fed funds ^{1,3}	0,25	0,25	0,25	2,50	3,50	3,50
TCW-index ¹	120	115	117	117	117	116
EUR/USD ¹	1,31	1,28	1,27	1,27	1,25	1,25
Brentolja ^{1,4}	109	115	112	110	108	105

¹ Värde vid årets slut.

² Europeiska centralbankens styrrenta i procent.

³ Amerikanska centralbankens styrrenta i procent.

⁴ US Dollar per fat.

Källor: Bureau of Economic Analysis, Eurostat, Reuters EcoWin och egna beräkningar.

3.1.4 Finanspolitiska åtstramningar i USA hämmar tillväxten

Tillväxten i USA var måttlig förra året. Den offentliga konsumtionen föll, exporttillväxten var låg och hushållens konsumtion ökade endast svagt. Investeringstillväxten var dock förhållandevis hög.

I samband med förhandlingarna om höjningen av skuldtaket 2011 fattades beslut om automatiska åtstramningar av de federala utgifterna 2013 och att tillfälliga skattelättnader samtidigt skulle förfalla. Den politiska oenigheten om finanspolitikens inriktning har därefter varit stor. Beslut om att behålla vissa skattelättnader har fattats men stora utgiftsneddragningar har inte kunnat undvikas. Därmed ser finanspolitiken ut att stramas åt under 2013 med

närmare 2 procent av BNP. Åtstramningarna dämpar BNP-tillväxten.

De amerikanska hushållen har i viss mån minskat sina skulder i förhållande till toppnivåerna 2008. Samtidigt ljusnar läget på bostads- och arbetsmarknaderna och kreditvillkoren för små och medelstora företag förbättras. Detta bidrar, tillsammans med en fortsatt expansiv penningpolitik, till att efterfrågan i amerikansk ekonomi bedöms öka 2013. När väl de finanspolitiska åtstramningarna mildras 2014 finns därmed också förutsättningar för tillväxten att ta fart.

Den underliggande inflationen är lägre än centralbankens mål på 2 procent 2013 och 2014. Detta bidrar tillsammans med en hög arbetslöshet till att centralbankens styrränta förväntas ligga kvar på en oförändrad nivå mellan 0–0,25 procent till slutet av 2014 (se tabell 3.2).

3.2 Svensk efterfrågan

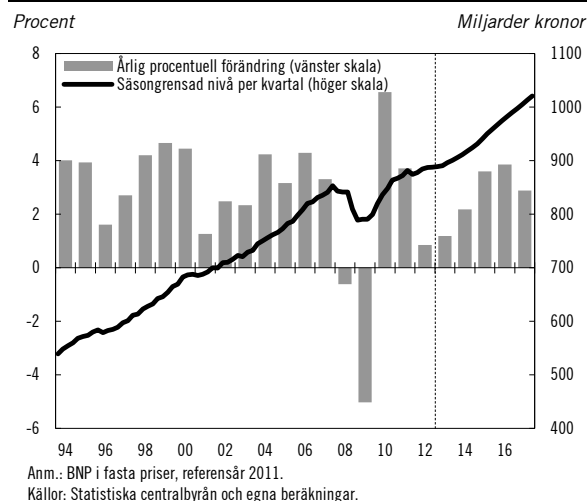
3.2.1 Efterfrågan är svag, balanserat resursutnyttjande dröjer till 2017

Svensk ekonomi fortsätter att påverkas negativt av det svaga internationella konjunkturläget. BNP utvecklades svagt 2012 och tillväxten bromsade in i slutet av året (se diagram 3.2). Exporttillväxten avtog 2012, jämfört med 2010 och 2011. Lagerinvesteringarna bidrog negativt till BNP-tillväxten. Även investeringar och hushållens konsumtion växte långsammare 2012 i förhållande till 2010 och 2011.

Även om förtroendeindikatorer i allmänhet har stigit sedan årsskiftet 2013, tecknar de en bild av en fortsatt svag efterfrågeutveckling i svensk ekonomi (se diagram 3.4 och 3.6).

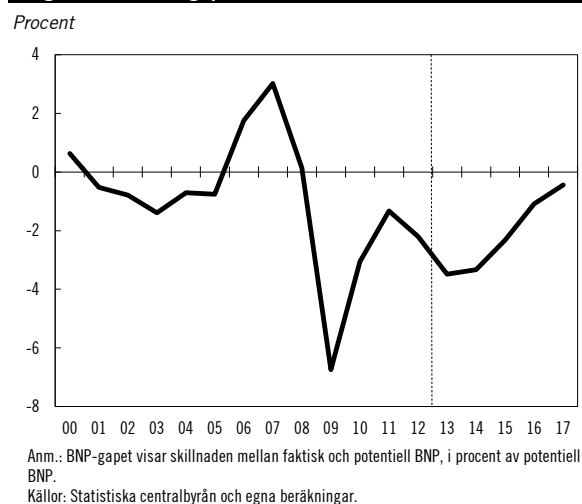
Den svenska exporttillväxten dämpas av en svag konjunktur i omvärlden. Tillväxten i hushållens konsumtion blir återhållen till följd av den allmänt höga osäkerheten. En försämring av läget på arbetsmarknaden förväntas och det håller också tillbaka hushållens konsumtion. Den svaga efterfrågan gör att företagen avvaktar med delar av sina investeringsplaner. Sammantaget förväntas BNP-tillväxten bli förhållandevis låg 2013 (se tabell 3.3). En svag internationell efterfrågeutveckling håller tillbaka svensk exporttillväxt även 2014. BNP-tillväxten ökar dock jämfört med 2013.

Diagram 3.2 Svensk BNP 1994–2017

En återhämtning i svensk ekonomi förväntas först 2015. Ett högt sparande i utgångsläget, en relativt god förmögenhetsutveckling och en expansiv penningpolitik medger då en hög tillväxt i hushållens konsumtion. Däremot utvecklas exporten svagt jämfört med tidigare återhämtningar. Detta beror på en stark krona och en trög återhämtning i omvärlden, framför allt i euroområdet. Sammantaget förväntas resursutnyttjandet vara lågt under större delen av prognosperioden och det dröjer till 2017 innan det har balanserats (se diagram 3.3).

Diagram 3.3 BNP-gap 2000–2007

Tabell 3.3 BNP

Utfall för 2012, prognos för 2013–2017

Procentuell förändring om annat ej anges

	Mdkr 2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Hushållens konsumtion	1 673	1,5	2,2	2,8	3,7	3,6	3,1
Offentlig konsumtion	924	0,8	0,9	0,5	0,4	0,8	0,6
Fasta bruttoinvesteringar	644	3,4	0,9	4,0	6,6	6,7	4,4
Lagerinvesteringar ¹	42	-1,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Export	1 749	0,7	1,1	4,5	7,3	7,8	6,2
Import	1 532	-0,1	2,0	5,4	7,3	7,5	6,3
Nettoexport ¹	217	0,4	-0,3	-0,1	0,4	0,6	0,4
BNP	3 500	0,8	1,2	2,2	3,6	3,9	2,9
BNP, kalenderkorrigerad		1,2	1,2	2,3	3,4	3,5	3,1
Potentiell BNP, kalenderkorrigerad ²	3 540	2,1	2,5	2,1	2,3	2,2	2,4
BNP-gap ³		-2,2	-3,5	-3,3	-2,3	-1,1	-0,4

Anm.: Fasta priser, referensår 2011.

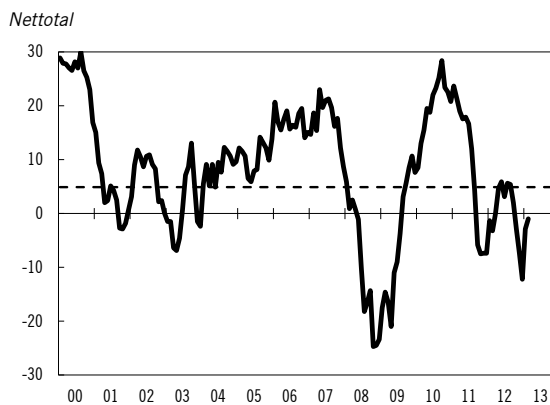
¹ Bidrag till BNP-tillväxten, procentenheter.² Potentiell BNP är den nivå på produktionen som skulle uppnås vid normalt resursutnyttjande av de tillgängliga produktionsfaktorerna arbete och kapital.³ BNP-gapet visar skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

3.2.2 Hushållens konsumtion driver tillväxten

Tillväxten i hushållens konsumtion avtog 2012 jämfört med 2010 och 2011. Under hösten 2012 föll konsumentförtroendet markant. Trots det växte konsumtionen i en hög takt det sista kvartalet 2012. Tillfälligt höga disponibla inkomster bl.a. till följd av retroaktiva löneutbetalningar, bidrog till den höga tillväxten. Eftersom konsumtionen ökade långsammare än inkomsterna steg sparandet.

Sedan årsskiftet har konsumentförtroendet stigit, men det befinner sig fortfarande på en låg nivå (se diagram 3.4). Även priser på bostadsrätter och småhus har stigit under inledningen av 2013. Börsen har dessutom gått upp kraftigt sedan november 2012.

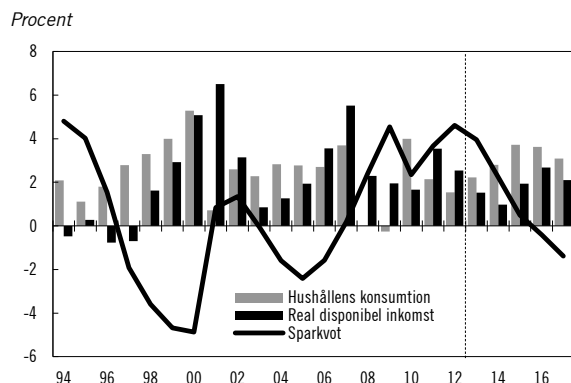
Diagram 3.4 Hushållens konsumentförtroende 2000–2013

Anm.: Hushållens konfidensindikator beräknas som genomsnittet av nettototalen för de fyra frågorna om den egna och den svenska ekonomin, i nuläget respektive 12 månader framåt, samt frågan om det är förmånligt att köpa kapitalvaror nu. Nettototal är skillnaden mellan andelen positiva svar och andelen negativa svar. Streckad linje avser genomsnitt 1993–2013. Källa: Konjunkturinstitutet.

Börskurser och huspriser antas fortsätta stiga svagt under återstoden av 2013. Detta tillsammans med låga räntor och ett i utgångsläget högt sparande innebär det att det finns goda förutsättningar för en hög konsumtionstillväxt. Samtidigt förväntas dock en försämring av läget på arbetsmarknaden 2013 och 2014, vilket leder till att de disponibla inkomsterna ökar i en långsammare takt. Sammantaget bedöms att konsumtionstillväxten blir dämpad 2013 och att den stiger något 2014 (se tabell 3.3)

Under senare delen av prognosperioden, 2015–2017, förväntas läget på arbetsmarknaden förbättras. Konsumtionen växer då i en god takt (se tabell 3.3).

I och med att de disponibla inkomsterna bedöms öka i en långsammare takt än konsumtionen de närmaste åren faller hushållens sparande under hela prognosperioden. Sett ur ett historiskt perspektiv är det ingen anmärkningsvärd utveckling. Sparkvoten har vid flera tillfällen minskat under längre perioder och varit negativ 1997–2000 och 2003–2006 (se diagram 3.5). Hushållen brukar vanligtvis höja sitt sparande när konjunktursiktterna försvagas och minska sparandet vid konjunkturuppgångar. Att sparandet som andel av inkomsterna förväntas minska beror även på befolkningens sammansättning. Äldre, som utgör en växande andel av befolkningen, tenderar att spendera en större andel av sina inkomster. Om sparkvoten däremot skulle falla i en mindre omfattning än i huvudscenariot blir konsumtionstillväxten lägre och återhämtningen mer utdragen (se vidare avsnitt 3.7.1).

Diagram 3.5 Konsumtion, disponibel inkomst och sparkvot 1994–2017

Anm.: Sparkvoten är hushållens nettosparande exklusive sparande i avtalspensioner och premiepensionssystemet. Sparkvoten är definierad som andel av hushållens disponibla inkomster medan hushållens konsumtion och real disponibel inkomst är årlig procentuell förändring.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

3.2.3 Osäkerhet och lågt resursutnyttjande fördröjer investeringsåterhämtningen

Investeringsstillväxten avtog 2012 efter den höga tillväxt som präglade återhämtningen 2010 och 2011. Investeringarna utvecklades dock starkare än förväntat i slutet av 2012 och bedömningen är att en stor del av investeringsuppgången var tillfällig. Av denna anledning förväntas investeringarna falla under inledningen av 2013. Återstoden av 2013 ökar investeringarna endast långsamt, vilket är ett resultat av den svaga produktionen och det låga förtroendet bland företagen. Det låga förtroendet avspeglas i Konjunkturinstitutets konfidensindikator för näringslivet som i februari 2013 låg betydligt under det historiska genomsnittet för perioden 2003–2013 (se diagram 3.6). Även industri-företagens investeringsplaner för 2013 antyder en måttlig investeringsstillväxt. Företagen avvaktar med att bygga ut produktionskapaciteten för att undvika överkapacitet. I takt med att konjunkturutsikterna ljusnar, framför allt för exporten, tilltar investeringsbehovet under senare delen av prognosperioden (se tabell 3.3).

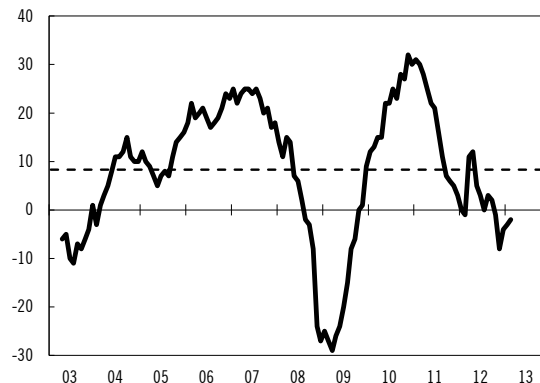
Bostadsinvesteringarna sjönk kraftigt 2012. Indikatorer, som statistik över påbörjade bostäder, tyder på en fortsatt svag utveckling den närmaste tiden.

En svag utveckling av de offentliga investeringarna förväntas de kommande åren efter en förhållandevis kraftig ökning 2012. Det förklaras framför allt av att kommunernas investeringar blir återhållna efter flera år med stark tillväxt. De

statliga investeringarna tilltar under prognosperioden allt eftersom infrastrukturinvesteringar föreslagna i budgetpropositionen för 2013 slår igenom (se tabell 7 i bilaga 1).

Diagram 3.6 Konfidensindikatorn för näringslivet 2003–2013

Nettotal, säsongrensade data

Anm.: Nettotal är skillnaden mellan andelen positiva svar och andelen negativa svar. Streckad linje avser genomsnitt 2003–2013.

Källa: Konjunkturinstitutet.

3.2.4 Låg produktionsnivå och osäkerhet medför låga lagernivåer

När produktionen föll inom tillverkningsindustrin under det andra halvåret 2012 minskade företagens färdig- och insatsvarulager. Tillverkningsindustrin väntas fortsätta att dra ned sina lager under 2013 på grund av det osäkra efterfrågeläget. Produktionen ökar då i en begränsad takt och försäljningsvolymerna väntas överstiga produktionen under stora delar av 2013 när lagren anpassas.

En oväntat hög konsumtion under slutet av 2012 medförde att lagernivåerna inom handeln minskade. Konsumtionsstillväxten förväntas bli måttlig 2013 och bedömningen är att handeln anpassar sina inköp därefter. Som en konsekvens av detta förväntas handels varulager minska 2013. Därefter antas lagerförändringarna inte påverka BNP-tillväxten.

Sammantaget förväntas inte den totala lageruppbyggnaden påverka BNP-tillväxten under prognosperioden (se tabell 3.3).

3.2.5 Svag ökning av offentlig konsumtion

De offentliga konsumtionsutgifterna ökade med 0,8 procent 2012. Den genomsnittliga tillväxten för den senaste tioårsperioden var 1,1 procent. Förklaringen till den förhållandevis svaga

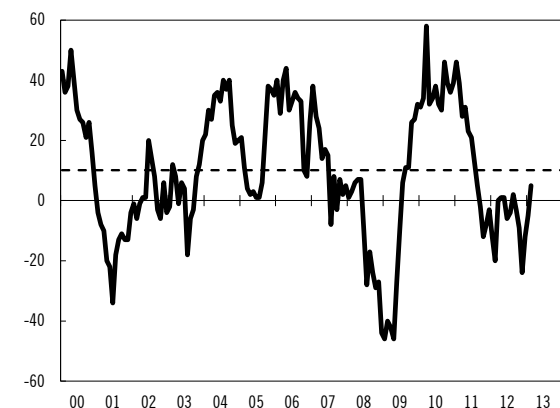
utvecklingen 2012 är att tillväxten i den kommunala konsumtionen har varit låg, vilket bl.a. beror på en svag inkomstutveckling i kommunsektorn.²⁵ Under 2013 och 2014 förväntas inkomstutvecklingen fortsätta att vara svag. Därmed blir tillväxten i den kommunala konsumtionen fortsatt låg. Den successiva förbättringen av konjunkturen som förväntas 2015–2017 medför att arbetsmarknaden, och därmed kommunsektorns skatteintäkter, stärks. Detta innebär att det skapas utrymme för den offentliga konsumtionen att öka i en högre takt (se tabell 3.3).

3.2.6 Förhållandevis svag återhämtning av exporten

I många av Sveriges viktigaste exportländer har den ekonomiska utvecklingen varit svag 2012. Även om indikatorer i vissa länder har stigit under de senaste månaderna, är förtroendet bland hushåll och företag vid inledningen av 2013 generellt sett lågt. Exportorderingsgången har visserligen stigit de senaste månaderna men ligger fortfarande på en låg nivå (se diagram 3.7).

Diagram 3.7 Exportorderingsgång i tillverkningsindustrin 2000–2013

Nettototal, säsongrensade data

Anm.: Nettototal är skillnaden mellan andelen positiva svar och andelen negativa svar.
Streckad linje avser genomsnitt 2000–2013.
Källa: Konjunkturinstitutet.

Sammantaget talar detta för en fortsatt svag utveckling av exporten under 2013. Ett lågt förtroende bland omvärldens hushåll och företag i kombination med förhållandevis dystra framtidsutsikter, förväntas prägla efterfrågeutvecklingen på de svenska exportmarknaderna även 2014.

Bedömningen är att det dröjer till 2015 innan återhämtningen blir märkbar bland den övervägande delen av Sveriges viktigaste exportmarknader. Då förväntas även att tillväxten i svensk export tar fart, även om utvecklingen blir svag i förhållande till de senaste konjunkturuppgångarna. Den starka kronan bidrar också till en svagare exportutveckling.

3.2.7 Utrikeshandeln drar ned tillväxten 2013 och 2014

Importen föll med 0,1 procent 2012. Indikatorer antyder att förtroendet bland importföretagen har förbättrats något sedan årsskiftet, även om de fortfarande ligger på låga nivåer. Kronan är dock stark, vilket bidrar till en förhållandevis hög importtillväxt 2013 och 2014. Detta medför att utrikeshandeln bidrar negativt till BNP-tillväxten dessa år. Även om en viss försvagning av kronan förväntas 2014 blir den förhållandevis stark i handelsviktade termer under hela prognosperioden (se tabell 3.2).

3.3 Produktion och produktivitet i näringslivet

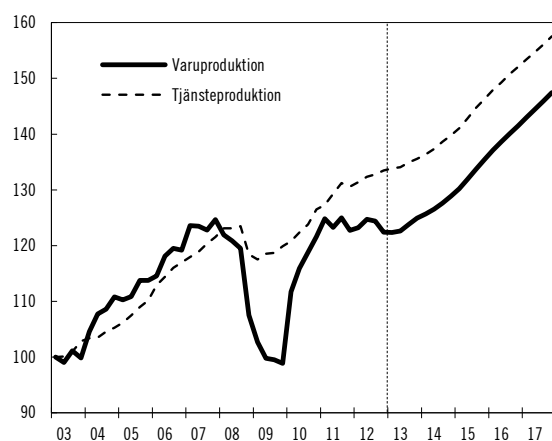
3.3.1 Tjänstproduktionen håller emot den svaga efterfrågan

Under det andra halvåret 2012 minskade produktionen i stora delar av tillverkningsindustrin (se diagram 3.8). Produktionsfallet var störst inom fordons- och maskinindustrin. Produktionen fortsatte att minska under inledningen av 2013.

²⁵ Prognosen för kommunal konsumtion utgår från beslutad politik vilket innebär oförändrade skattesatser i kommuner och landsting och nominellt oförändrade statsbidrag. Även det lagstadgade kravet om budgetbalans (balanskravet) måste följas av kommunerna. Som en följd får inkomstutvecklingen en stor betydelse vilket till stor del styrs av löner och arbetade timmar i ekonomin som helhet.

Diagram 3.8 Näringslivets produktion 2003–2017

Index 2003 = 100

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Konfidensindikatorer inom industrin ligger fortfarande på låga nivåer, även om de har stigit de senaste månaderna. Exporttillväxten förväntas vara förhållandevis låg 2013 och 2014. Sammantaget bidrar detta till att industriproduktionen växer långsamt och att återhämtningen för svensk industri dröjer (se tabell 3.4).

Låga bostads- och industriinvesteringar den närmaste tiden dämpar utvecklingen av byggproduktionen. I nuläget är det i huvudsak investeringar inom energi- och gruvsektorn som driver tillväxten. Bostadsinvesteringar och kapacitetshöjande investeringar inom industrin ökar fr.o.m. 2014. Utöver detta förväntas de offentliga infrastrukturinvesteringarna öka under hela prognosperioden. Sammantaget medför detta att byggproduktionen växer långsamt 2013 och 2014 (se tabell 3.4).

Under 2013 är det i huvudsak den inhemska efterfrågan som driver BNP-tillväxten. Detta innebär att ekonomin växer främst på grund av tjänsteproduktionen. Konsumentnära tjänster, som handel och hushållstjänster, står för merparten av tillväxten under 2013. Förtroendeindikatorer antyder dessutom en svagt tilltagande optimism inom de tjänsteproducerande branscherna under inledningen av 2013.

Från och med 2015 förväntas att uppgången i konjunkturen tar fart. Då växer produktionen i en god takt (se tabell 3.4).

Tabell 3.4 Näringslivets produktion

Utfall för 2012, prognos för 2013–2017

	Mdkr 2011	Procentuell förändring					
		2012	2013	2014	2015	2016	2017
Varuproducenter	878	-0,6	0,0	2,8	4,8	5,4	3,9
Industri	546	-3,6	-1,1	4,2	6,7	7,3	5,4
Bygg	171	2,8	1,7	1,1	2,5	3,0	1,7
Tjänsteproducenter	1 553	2,0	1,7	2,5	4,3	4,6	3,5
exkl. FoF ¹	1 166	2,0	1,9	2,9	5,1	5,5	4,1
Näringslivet totalt	2 431	1,1	1,1	2,6	4,5	4,9	3,6

Anm.: Med produktion avses förädlingsvärde, dvs. bruttoproduktion minus insatsförbrukning. Fasta priser, referensår 2011.

¹ Finans- och fastighetstjänstbranscherna.

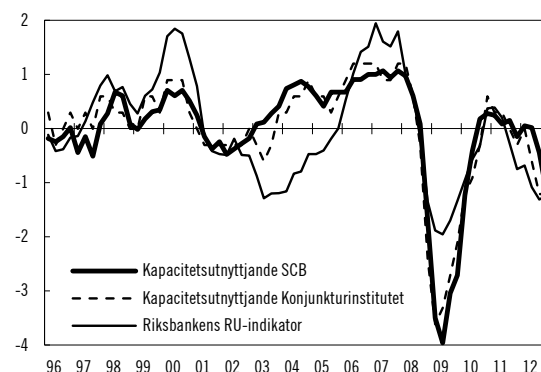
Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

3.3.2 Företagen har lediga resurser

Indikatorer, såsom företagens syn på personalstyrkans storlek och kapacitetsutnyttjandet av maskiner och anläggningar, tyder på att resursutnyttjandet i företagen för närvarande är lägre än normalt (se diagram 3.9).

Diagram 3.9 Kapacitetsutnyttjande 1996–2012

Normaliserade, säsongrensade serier

Anm.: Serierna är normaliserade så att medelvärdet är 0 och standardavvikelsen är 1. Kapacitetsutnyttjandet enligt SCB och Konjunkturinstitutet avser tillverkningsindustrin.

Källor: Statistiska centralbyrån, Konjunkturinstitutet och Riksbanken.

Det finns därmed lediga resurser inom företagen (såsom personal, maskiner och anläggningar). När väl efterfrågetillväxten förväntas stiga 2014, men framför allt 2015, kan företagen öka produktionen utan att utöka personalstyrkan eller maskinparken i någon större omfattning. Detta innebär att det finns förutsättningar för tillväxten i produktiviteten i näringslivet att öka förhållandevis snabbt 2014 och 2015 (se tabell 3.7).

Revideringar av potentiella variabler

De potentiella variablerna är viktiga för bedömningen av konjunkturen. Bedömningen av om det råder hög- eller lågkonjunktur eller om konjunkturen är balanserat är beroende av hur faktisk BNP förhåller sig till potentiell BNP. Potentiell BNP definieras som den produktionsnivå som kan upprätthållas vid ett balanserat konjunkturläge. Potentiell BNP beräknas utifrån potentiell produktivitet och potentiellt antal arbetade timmar, vilka i sin tur består av ett antal underkomponenter.²⁶

Potentiell BNP är ett teoretiskt begrepp och mäts inte i den officiella statistiken. I stället görs en bedömning av nivån med hjälp av olika indikatorer och statistiska metoder. Bedömningen är därför mycket osäker.

Denna fördjupningsruta redovisar de större revideringar som gjorts av potentiell BNP sedan budgetpropositionen för 2013.²⁷

Det är i huvudsak två revideringar som har påverkat prognosen för potentiell BNP och ändrat bedömningen av resursutnyttjandet. De två revideringarna beror på persistenseffekter till följd av den höga arbetslösheten och en förändrad syn på tillväxten i potentiell produktivitet i näringslivet. I tabell 3.5 redovisas de totala revideringarna av potentiell BNP och dess underliggande komponenter.

Revidering av potentiella arbetade timmar

Den utdragna lågkonjunkturen som följde på finanskrisen 2008 har lett till hög arbetslöshet. Djupa och utdragna lågkonjunkturer tenderar att ge långvariga effekter på sysselsättning, arbetskraftsdeltagande och arbetslöshet till följd av s.k. persistenseffekter.²⁸

²⁶ Se Finansdepartementets promemoria Metod för beräkning av potentiella variabler, som publicerades på regeringens hemsida i anslutning till budgetpropositionen för 2013, för en mer detaljerad beskrivning av hur de potentiella variablerna definieras och är uppbyggda.

²⁷ De potentiella variablerna kan revideras av en rad anledningar, bl.a. till följd av ekonomiska reformer, nya forskningsrön, förändrade befolkningsprognoser, ekonomiska kriser eller nya uppfattningar om ekonomins funktionsätt.

²⁸ Det finns gott om studier som visar på betydande varaktighet i svensk arbetslöshet. Se exempelvis Bergman, M., Hur varaktig är en förändring i arbetslösheten?, Rapport till Finanspolitiska rådet 2010/1 och Mossfeldt, M. och P. Österholm, The persistent labour market effects of the financial crisis, Applied Economics Letters 18 (7), 2011.

Tabell 3.5 Prognoser för potentiella variabler i vårpropositionen för 2013 och budgetpropositionen för 2013

Budgetpropositionen för 2013 inom parentes

	Nivå ¹ 2011	Procentuell förändring om ej annat anges					
		2012	2013	2014	2015	2016	2017
Potentiell BNP ²	3 540 (3 518)	2,1 (2,5)	2,5 (2,9)	2,1 (2,6)	2,3 (3,0)	2,2 (2,6)	2,4 (-)
Jämviktsarbetslöshet ³	6,4 (6,3)	5,9 (5,8)	5,6 (5,5)	5,5 (5,4)	5,5 (5,1)	5,5 (5,1)	5,5 (-)
Potentiella arbetade timmar	7 606 (7 596)	1,2 (1,1)	1,0 (0,9)	0,6 (0,6)	0,5 (0,9)	0,4 (0,5)	0,4 (-)
Potentiell produktivitet i näringslivet	452 (449)	1,6 (2,0)	1,8 (2,1)	1,8 (2,2)	1,9 (2,1)	2,0 (2,2)	2,2 (-)
Potentiell produktivitet i hela ekonomin	408 (407)	1,0 (1,6)	1,4 (1,9)	1,6 (2,0)	1,9 (2,1)	2,0 (2,1)	2,2 (-)

¹ Potentiell BNP i miljarder kronor till marknadspris, jämviktsarbetslöshet i procent av arbetskraften, potentiellt arbetade timmar i miljoner timmar och potentiell produktivitet i kronor per timme.

² Potentiell BNP till marknadspris.

³ I procent av arbetskraften.

Källa: Egna beräkningar.

Orsaker till persistenseffekter

Det finns flera förklaringar till varför persistenseffekter uppkommer. Det kan bl.a. bero på att den som varit arbetslös en längre tid tappar motivationen att söka arbete eller på att dennes kunskaper föråldras och inte längre är gångbara på arbetsmarknaden. Det kan också bero på att arbetsgivare är tveksamma till att anställa personer som varit borta länge från arbetsmarknaden. Vidare kan lönebildningen påverka graden av persistens om de sysselsatta inte fullt ut tar hänsyn till de arbetslösa i sina lönekrav. Det resulterar i att efterfrågan på arbetskraft hålls tillbaka med långvariga persistenseffekter som följd.

Den djupa och utdragna lågkonjunkturen leder till att arbetslösheten kommer att vara högre än i bedömningen i budgetpropositionen för 2013 under hela prognosperioden. Därför har persistenseffekterna reviderats upp. De ökade persistenseffekterna bidrar till att jämviktsarbetslösheten blir högre under hela prognosperioden. Till följd av denna revidering bedöms att antalet potentiella arbetade timmar blir något lägre 2016 än i budgetpropositionen för 2013 (se tabell 3.5).

Revideringar av potentiell produktivitet

Bedömningen av potentiell produktivitet i näringslivet är väldigt osäker, både med avseende

på den aktuella nivån och på den framtida utvecklingen. Av denna anledning stäms bedömningen kontinuerligt av mot indikatorer som t.ex. kapacitetsutnyttjandet inom företagen.²⁹

Två revideringar av potentiell produktivitet i näringslivet har gjorts sedan budgetpropositionen för 2013. Nivån för 2012 har reviderats upp och tillväxttakerna 2012–2016 har reviderats ned.

Till följd av en metodförändring i beräkningar av arbetade timmar i arbetskraftsundersökningen, reviderade Statistiska centralbyrån upp produktivetsnivån i näringslivet för 2010–2012. Indikatorer på kapacitetsutnyttjandet tyder på att skillnaden mellan faktisk och potentiell produktivitet (det s.k. produktivetsgapet) inte har förändrats.³⁰ Potentiell produktivitet i näringslivet har därför reviderats i samma utsträckning som faktisk produktivitet. För 2012 blir nivån på potentiell produktivitet i näringslivet följaktligen högre.

Tillväxten i potentiell produktivitet i näringslivet har reviderats ned för prognosåren (se tabell 3.5). Det långsammare förloppet tillbaka mot ett historiskt medelvärde för potentiell produktivitetstillväxt på 2,3 procent³¹ har främst två orsaker:³²

- Eftersom återhämtningen dröjt har många företag i Sverige och omvärlden tvingats skjuta på en del av sina investeringar i ny teknik. Detta har bidragit till att den potentiella produktivetsutvecklingen sedan finanskrisen 2008 har varit svag i flertalet industrialiserade länder. Eftersom konjunkturåterhämtningen dröjer har

tillväxttakten i den potentiella produktiviteten reviderats ned.

- År 1994–2006 kännetecknades av en stark utveckling i IKT-sektorn.³³ Den starka produktivetsutvecklingen i branschen ledde till fallande priser på branschens produkter. Stora investeringar i IKT-kapital möjliggjordes därmed i övriga näringslivet, vilket bidrog till en ökad produktivitet även i andra branscher. En stor del av näringslivet har nu implementerat produktivetshöjande IT-lösningar, vilket gör att IKT-sektorn inte förväntas driva tillväxten i potentiell produktivitet under prognosåren i lika hög utsträckning som tidigare. Detta bidrar till att tillväxten i potentiell produktivitet i näringslivet har reviderats ned.

Revideringar av potentiell BNP

Sammantaget innebär de revideringar som gjorts av potentiellt arbetade timmar och potentiell produktivitet sedan budgetpropositionen för 2013 att nivån på potentiell BNP har reviderats ned med 1,6 procent för 2016.

²⁹ Se Finansdepartementets promemoria Metod för beräkning av potentiella variabler, som publicerades på regeringens hemsida i anslutning till budgetpropositionen för 2013, för ytterligare detaljer.

³⁰ Produktivetsgapet i näringslivet beskriver resursutnyttjandet inom företagen. Produktivetsgapet är ett mått på hur mycket den faktiska produktiviteten avviker från den potentiella och bestäms till stor del av indikatorer.

³¹ Det historiska medelvärdet är beräknat för 1980–2012.

³² Ytterligare faktorer som antas påverka den potentiella produktivetsutvecklingen är exempelvis omvandlingstrycket mot mer tjänsteorienterad produktion, regeringens reformer som gör att sysselsättningens sammansättning förändras samt det faktum att den ekonomiska krisen kan ha påskyndat strukturomvandlingen, vilket i förlängningen kan få positiva effekter på den potentiella produktivetsutvecklingen.

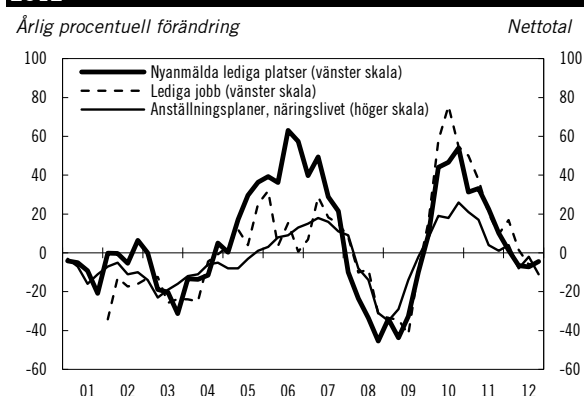
³³ Med IKT-sektorn avses branscher inom informations- och kommunikationsteknologi.

3.4 Arbetsmarknaden

3.4.1 Paus i sysselsättningsökningen 2013 och 2014

Efter att ha ökat starkt från slutet av 2009 mattades uppgången i sysselsättningen av 2011 och 2012. Under hösten 2012 försämrades utsikterna på arbetsmarknaden. Detta syntes tydligt i de höga varselalen. Även andra indikatorer, t.ex. nyanmälda lediga platser, tyder på att sysselsättningen kommer att växa svagt under inledningen av 2013 (se diagram 3.10).

Diagram 3.10 Ett urval av sysselsättningsindikatorer 2001–2012

Anm.: Lediga jobb från Konjunkturstatistik över vakanser. Nyanmälda platser vid Arbetsförmedlingen. Anställningsplaner är säsongrensad och avser förväntningar på antal anställda från Konjunkturbarometern. Nettotal är skillnaden mellan andelen positiva och andelen negativa svar.
Källor: Statistiska centralbyrån, Arbetsförmedlingen och Konjunkturinstitutet.

Näringslivet

Näringslivets produktion utvecklades svagt 2012 och även 2013 bedöms bli ett år med låg produktionsstillväxt. Företagen förväntas anpassa personalstyrkan och sysselsättningen i näringslivet sjunker därför något de närmaste två åren. Från och med 2015 förväntas dock sysselsättningen stiga eftersom de lediga resurserna inom företagen är uttömda och efterfrågetillväxten är starkare.

Offentliga myndigheter

Till skillnad från i näringslivet förväntas sysselsättningen i offentliga myndigheter stiga 2013 och 2014 (se tabell 3.6). Det beror framför allt på att det underliggande behovet av skola, vård och omsorg inom kommunsektorn växer. År 2014 blir resursläget något mer ansträngt i

kommuner och landsting. Men trots stramare finanser stiger sysselsättningen eftersom medelarbetstiden är hög och har vuxit under flera år.

För att upprätthålla antagandet om god ekonomisk hushållning behöver kommunsektorn successivt minska sysselsättningen 2015–2017. Om man beaktar hela den kommunalt finansierade sysselsättningen, dvs. inkluderar den del av näringslivet som utför kommunalt finansierade välfärdstjänster, blir nedgången inte lika stor.

Tabell 3.6 Sysselsättning i ekonomins olika sektorer

Utfall för 2012, prognos för 2013–2017

	1000-tal personer 2011	Procentuell förändring					
		2012	2013	2014	2015	2016	2017
Näringslivet	3 196	0,6	0,0	-0,3	1,1	2,4	2,2
varav: Varusektorn	1 086	-0,4	-1,8	-1,5	1,0	0,9	-0,1
Tjänstesektorn	2 110	1,1	0,9	0,3	1,2	3,1	3,3
Offentliga myndigheter	1 295	0,8	0,7	0,4	-0,7	-0,7	-0,5
varav: Staten	236	2,0	0,2	0,5	-1,2	-0,8	0,0
Kommunsektorn	1 059	0,5	0,8	0,4	-0,6	-0,7	-0,6
Ekonomi totalt¹	4 600	0,7	0,2	-0,1	0,6	1,5	1,4

¹ I ekonomin totalt inkluderas även sysselsatta i hushållens icke vinstdrivande organisationer (HIO).

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

3.4.2 Lågt resursutnyttjande på arbetsmarknaden 2013–2017

Antalet arbetade timmar och sysselsatta i hela ekonomin utvecklas svagt 2013 och 2014. Samtidigt bidrar den växande befolkningen i åldrarna 15–74 år, regeringens strukturreformer och krisåtgärder till att den potentiella sysselsättningen förväntas fortsätta att öka 2013–2017 (se tabell 3.7 och diagram 3.11). Sammantaget bidrar detta till att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden faller 2013 och 2014 (se diagram 3.12). Från och med 2015 bedöms den faktiska sysselsättningen öka i en högre takt än den potentiella sysselsättningen. Resursutnyttjandet stiger därmed, men det förväntas fortfarande finnas lediga resurser på arbetsmarknaden 2017.

Tabell 3.7 Arbetsmarknad

Utfall för 2012, prognos för 2013–2017

Procentuell förändring om annat ej anges

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
BNP ¹	1,2	1,2	2,3	3,4	3,5	3,1
Produktivitet ²	0,7	0,9	2,0	2,7	2,1	1,9
Produktivitet i näringslivet ²	1,2	1,3	2,4	2,9	2,1	1,9
Arbetade timmar	0,6	0,2	0,3	0,7	1,5	1,3
Arbetade timmar i näringslivet	0,2	-0,2	0,3	1,3	2,4	1,9
Medelarbetstid	0,0	0,0	0,4	0,1	0,1	-0,1
Sysselsatta	0,7	0,2	-0,1	0,6	1,5	1,4
Potentiell sysselsättning ³	1,1	0,9	0,5	0,4	0,4	0,4
Sysselsättningsgap ⁴	-2,0	-2,6	-3,2	-3,0	-2,0	-0,9
Arbetskraft	0,9	0,5	0,1	0,2	0,4	0,5
Arbetslöshet ⁵	8,0	8,3	8,4	8,1	7,1	6,3
Programdeltagare ^{5,6}	3,7	4,1	4,3	4,1	3,8	3,6

Anm.: BNP, produktivitet, arbetade timmar och medelarbetstid avser kalenderkorrigerade data. Sysselsatta, arbetskraft och arbetslöshet avser åldersgruppen 15–74 år.

¹ BNP till marknadspris, fasta priser.

² Produktivitet mäts som förädlingsvärde till baspris per arbetad timme.

³ Potentiell sysselsättning avser inte den högsta möjliga nivån utan den nivå som är förenlig med stabil inflation och ekonomisk balans.

⁴ Sysselsättningsgapet visar skillnaden mellan faktisk och potentiell sysselsättning i procent av potentiell sysselsättning.

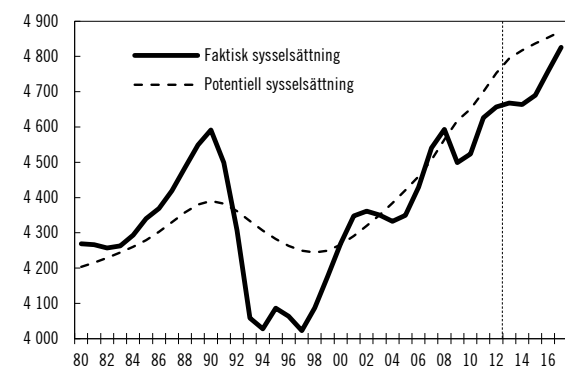
⁵ I procent av arbetskraften.

⁶ Personer i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program.

Källor: Statistiska centralbyrån, Arbetsförmedlingen och egna beräkningar.

Diagram 3.11 Faktisk och potentiell sysselsättning 1980–2017

Tusental

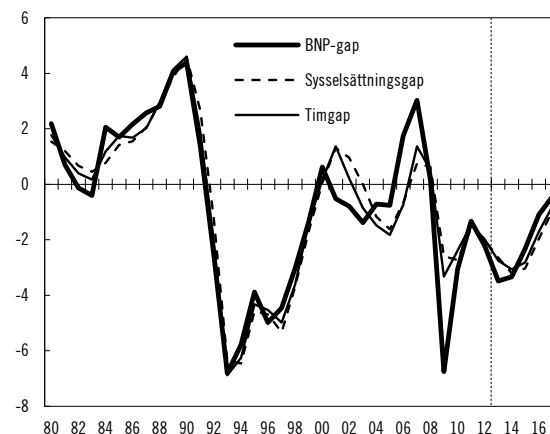

Anm.: Avser åldersgruppen 15–74 år. Länkad data från Statistiska centralbyrån (2001–2005) och Konjunkturinstitutet (1980–2000).

Källor: Statistiska centralbyrån, Konjunkturinstitutet och egna beräkningar.

Diagram 3.12 BNP-, sysselsättnings- och timgap 1980–2017

Procent

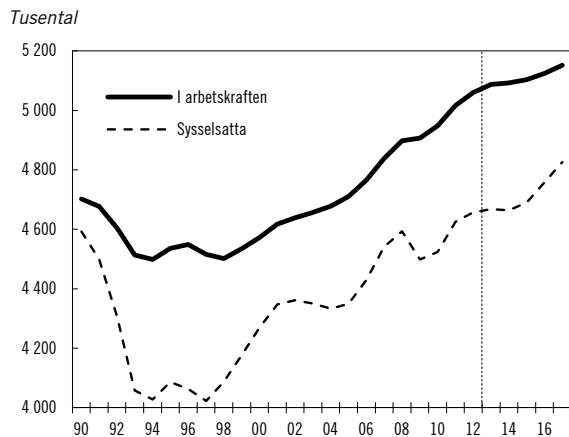
Anm.: Gapen visar skillnaden mellan faktisk och potentiell nivå, i procent av potentiell nivå. Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

3.4.3 Fler söker jobb tack vare regeringens reformer

Trots den utdragna lågkonjunkturen har antalet personer i arbetskraften stigit betydligt (se diagram 3.13). En förklaring till detta är att befolkningen i arbetsför ålder har ökat. En annan viktig förklaring är att regeringens skatte- och arbetsmarknadsreformer, framför allt jobbskatteavdraget, har ökat drivkrafterna att arbeta.

Bedömningen är dock att antalet personer i arbetskraften inte kommer att växa i samma höga takt 2013–2017 som varit fallet de senaste åren. Det beror till viss del på att antalet personer i åldersgrupper med lågt arbetskraftsdeltagande, främst de i åldersgruppen 65–74 år, förväntas öka under prognosperioden. Men den lägre tillväxten i arbetskraften de kommande åren beror också på att effekterna av regeringens strukturreformer klingar av.

Sammantaget förväntas antalet personer i arbetskraften stiga med ca 91 000 personer från 2012 till 2017, vilket kan jämföras med en ökning av antalet personer i arbetskraften med ca 250 000 personer från 2006 till 2011.

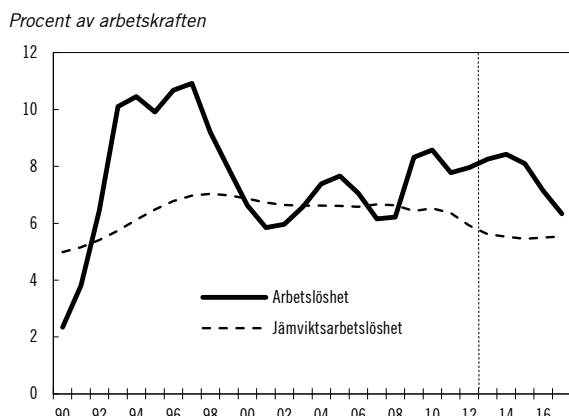
Diagram 3.13 Arbetskraft och sysselsättning 1990–2017

Anm.: Avser åldersgruppen 15–74 år. Länkad data från Statistiska centralbyrån (2001–2005) och Konjunkturinstitutet (1990–2000).
Källor: Statistiska centralbyrån, Konjunkturinstitutet och egna beräkningar.

3.4.4 Arbetslösheten stiger till 8,4 procent 2014

Arbetslösheten föll i samband med konjunkturåterhämtningen 2010 och 2011, men började åter stiga när konjunkturen försvagades i slutet av 2011.

Sysselsättningen bedöms vara i princip oförändrad under 2013, samtidigt som arbetskraften fortsätter att stiga. Arbetslösheten stiger därmed till drygt 8 procent 2013 och ytterligare något under 2014 (se diagram 3.14 och tabell 3.7). I takt med att sysselsättningen stiger börjar arbetslösheten gradvis falla tillbaka under 2015, och förväntas vara drygt 6 procent i slutet av 2017.

Diagram 3.14 Arbetslöshet och jämviktsarbetslöshet 1990–2017

Anm.: Jämviktsarbetslöshet motsvarar skillnaden mellan potentiell arbetskraft och potentiell sysselsättning, i procent av potentiell arbetskraft. Faktisk arbetslöshet är länkad av Statistiska centralbyrån (2001–2005) och Konjunkturinstitutet (1990–2000).
Källor: Statistiska centralbyrån, Konjunkturinstitutet och egna beräkningar.

Under en utdragen lågkonjunktur finns en risk att arbetslösheten fastnar på en hög nivå under en lång tid (se fördjupningsrutan Revideringar av potentiella variabler). För att motverka sådana effekter har regeringen genomfört omfattande åtgärder inom arbetsmarknads- och utbildningsområdet under de senaste åren. För att motverka att den höga arbetslösheten biter sig fast föreslår och aviserar regeringen nu ytterligare satsningar (se avsnitt 2).

3.5 Löner

3.5.1 Arbetsmarknadsläget håller tillbaka löneökningarna

Löneökningarna i de centrala avtal som slöts under 2010 års avtalsrörelse kom på grund av den djupa lågkonjunkturen att bli de lägsta sedan industriavtalets tillkomst 1997 (se diagram 3.15).

Under 2011 och 2012 genomfördes en stor avtalsrörelse som totalt berörde ca 2,7 miljoner arbetstagare. Industrins avtal innebar löneökningar på 3,0 procent under en avtalsperiod om 14 månader, vilket betydde en genomsnittlig årlig procentuell löneökning om 2,6 procent.

Merparten av de avtal som tecknades under 2011 och 2012 hade en löptid på ungefär ett år. En ny avtalsrörelse kommer därför att äga rum under 2013. Den kommer att bestå av ca 500 avtal och kommer att omfatta ungefär 2,6 miljoner arbetstagare.³⁴

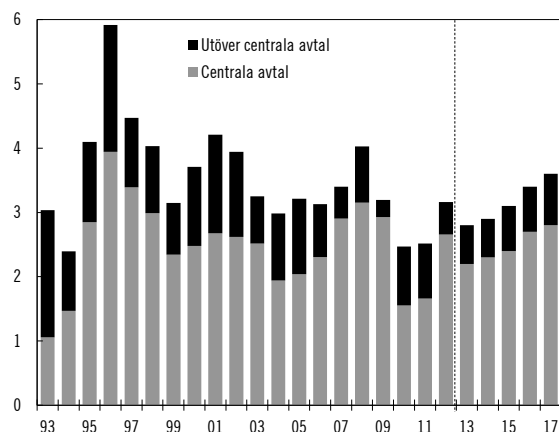
I början av april 2013 kom industrins parter överens om nya avtal för ca 500 000 industrianställda. Avtalen löper från den 1 april 2013 till den 31 mars 2016. Löneökningar och avsättning till ett system för delpension gör tillsammans att avtalens sammanlagda värdeökning för de tre åren blir 6,8 procent.

Industrins avtal har varit normerande för övriga parter på arbetsmarknaden i flera avtalsrörelser, även om vissa undantag förekommit.

³⁴ Enligt uppgifter inrapporterade till Medlingsinstitutet t.o.m. 13 mars 2013.

Diagram 3.15 Centrala avtal och löneökningar i näringslivet 1993–2017

Procentuell förändring

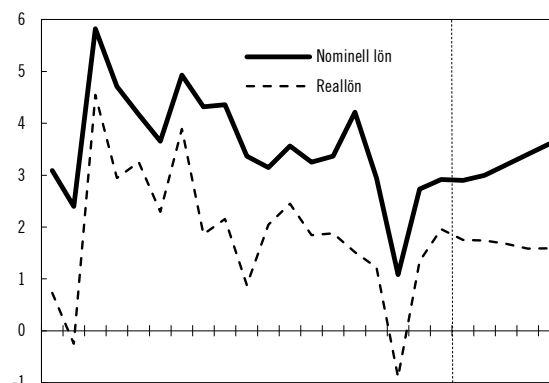
Anm.: Löneökningar enligt konjunkturlönestatistiken.
Källor: Medlingsinstitutet och egna beräkningar.

Preliminära siffror för löneutvecklingen (enligt konjunkturlönestatistiken) visar att lönerna steg med 2,9 procent 2012. Den svaga utvecklingen på arbetsmarknaden de närmaste åren bidrar till en dämpad löneökningstakt 2013–2015 (se tabell 3.8).³⁵

I takt med att konjunkturläget förbättras och arbetslösheten sjunker förväntas löneökningstakten stiga gradvis. Löneökningen i näringslivet, som består av ökningarna enligt de centrala avtalen och ökningarna utöver de centrala avtalen, förväntas öka med i genomsnitt 2,8 procent per år 2013 och 2014. Den genomsnittliga löneökningstakten i hela ekonomin 2013–2017 bedöms dock bli lägre än genomsnittet sedan 1997. Detsamma gäller för utvecklingen av reallönerna (se diagram 3.16).

Diagram 3.16 Real och nominell löneutveckling i hela ekonomin 1994–2017

Procentuell förändring

Anm.: Reallöneökning är nominell löneökning enligt nationalräkenskaperna deflaterad med KPIF.

Källor: Statistiska centralbyrån, Medlingsinstitutet och egna beräkningar.

3.6 Inflation och reporänta

3.6.1 Inflationen är låg

Inflationen, både mätt som den årliga procentuella förändringen i konsumentprisindex (KPI) och med KPIF (KPI med fast ränta), var 2012 lägre än Riksbankens mål på 2 procent (se tabell 3.8).

Den låga inflationen kan framför allt förklaras av att enhetsarbetskostnaderna ökat svagt och att resursutnyttjandet varit lågt. Att enhetsarbetskostnaden ökat långsamt beror på att produktivitetstillväxten varit hög, samtidigt som timlönerna har stigit relativt långsamt (se diagram 3.17).

Förstärkningen av kronan har bidragit till lägre importpriser. Dessutom sjönk boräntorna betydligt under 2012.

³⁵ Löneutvecklingen mäts, förutom av konjunkturlönestatistiken, även i nationalräkenskaperna. Lönemåtten skiljer sig åt genom att olika typer av ersättningar, som bonusersättning, semesterersättning, sjuklön och vissa typer av skattepliktiga förmåner, ingår i nationalräkenskapernas lönemått men inte i konjunkturlönestatistiken. År 2013–2017 bedöms dock lönerna enligt båda måtten öka i ungefär samma takt.

Tabell 3.8 Löner och inflation Utfall för 2012¹, prognos för 2013–2017

Procentuell förändring om annat ej anges

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Timlön						
KL, hela ekonomin ²	2,9	2,8	2,9	3,1	3,4	3,6
KL, näringslivet ²	3,2	2,8	2,9	3,1	3,4	3,6
NR, hela ekonomin ³	2,9	2,9	3,0	3,2	3,4	3,6
NR, näringslivet ³	3,5	2,9	3,0	3,2	3,4	3,6
Inflation						
KPI ⁴	0,9	0,5	1,2	1,8	2,7	3,1
KPIF ^{4,5}	1,0	1,1	1,3	1,5	1,8	2,0

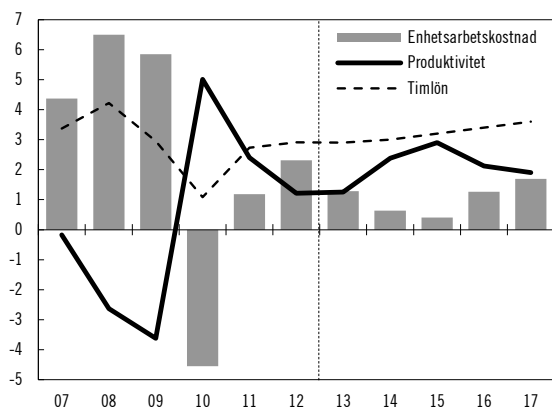
Anm.: En utförligare tabell återfinns i tabellsamlingen i bilaga 1.

¹ Utfall enligt konjunkturlönestatistiken för 2012 är endast preliminärt och kommer att revideras i takt med att retroaktiva löneutbetalningar inkluderas i statistiken.² Timlön enligt konjunkturlönestatistiken, KL.³ Timlön enligt nationalräkenskaperna, NR.⁴ Årsgenomsnitt.⁵ KPIF är ett av Riksbanken definierat mått på underliggande inflation. KPIF beräknas genom att den del av förändringen i hushållens räntekostnader för egenhet som beror på förändrade räntesatser hålls konstant.

Källor: Statistiska centralbyrån, Medlingsinstitutet och egna beräkningar.

Diagram 3.17 Enhetsarbetskostnad, produktivitet och löner 2007–2017

Procentuell förändring

Anm.: Samtliga variabler avser näringslivet, timlön enligt nationalräkenskaperna.

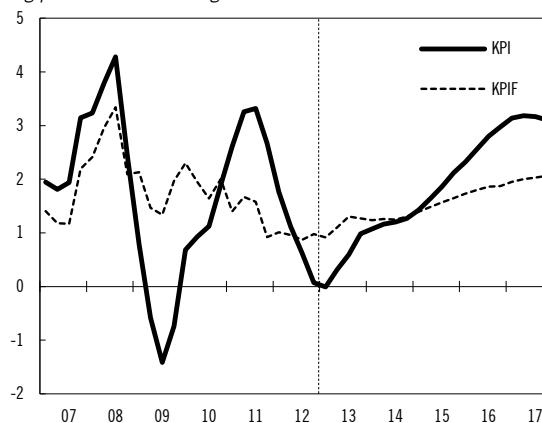
Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Prisökningarna på varor och tjänster, som utgör merparten av förändringen av KPI och KPIF, förväntas vara fortsatt låga både 2013 och 2014 på grund av dämpad inhemsk konsumtionstillväxt, fortsatt låga enhetsarbetskostnader och låg inflation på importerade varor och tjänster. Resultatet av genomförda hyresförhandlingar indikerar även att hyreshöjningarna blir låga. Vidare förväntas fortsatt låga boräntor. Även hushållens och företagens inflationsförväntningar stödjer bilden att inflationstrycket blir lågt 2013. Sammantaget innebär detta att KPI och KPIF förväntas stiga långsamt 2013 och 2014 (se diagram 3.18).

Inflationen förväntas stiga 2015–2017 allt eftersom löneökningstakten, sysselsättningen och resursutnyttjandet stiger (se tabell 3.8).

Diagram 3.18 KPI och KPIF 2007–2017

Årlig procentuell förändring

Anm.: Procentuell förändring jämfört med motsvarande kvartal föregående år.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

3.6.2 Penningpolitiken fortsätter att vara expansiv

Resursutnyttjandet blir svagt, arbetslösheten stiger och inflationen blir låg under 2013 och 2014. Penningpolitiken förväntas därför vara fortsatt expansiv och reporäntan ligger kvar på 1 procent fram till inledningen av 2015 (se tabell 3.9). Den expansiva penningpolitiken bidrar till att konjunkturen vänder uppåt 2015. Allt eftersom resursutnyttjandet stiger förväntas gradvisa höjningar av reporäntan.

Även om de svenska fem- och tioåriga statsobligationsräntorna har stigit sedan årsskiftet ligger de i ett längre perspektiv på mycket låga nivåer. De svenska långa räntorna antas följa utvecklingen för motsvarande räntor i andra länder med sunda statsfinanser och bedöms därför vara låga de närmaste åren. Det låga utgångsläget innebär dock att de långa räntorna mer än fördubblas 2013–2017, i takt med att krisen i euroområdet bedarrar och konjunkturen förbättras.

Tabell 3.9 Svenska räntor

Värde vid respektive års slut. Utfall för 2012, prognos för 2013–2017

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Reporänta	1,00	1,00	1,00	1,75	2,75	3,25
Statsobligationsränta (10-årig)	1,59	1,98	2,16	2,81	3,79	4,39

Källor: Riksbanken, Reuters EcoWin och egna beräkningar.

3.7 Risker och alternativscenarier

3.7.1 Riskerna för en svagare utveckling överväger

Det råder stor osäkerhet om den framtida konjunkturutvecklingen. Riskerna för en svagare utveckling överväger.

Det internationella konjunkturläget kan försämrats

I euroområdet råder det fortsatt stor osäkerhet om hur den statsfinansiella krisen kommer att utvecklas, samtidigt som det realekonomiska läget är bekymmersamt med en pågående recession. I huvudscenariot antas att krisen långsamt klingar av. Vägen mot en långsiktigt hållbar lösning kommer dock att kantas av olika problem som kan leda till att krisen åter eskalerar. I hanteringen av krisen i euroområdet är dessutom många parter med olika intressen inblandade. Att väga samman dessa intressen har visat sig vara svårt och avgörande beslut har många gånger dragit ut på tiden. Detta har medfört att utvecklingen av krisen i euroområdet varit svår att förutse och att den tidvis orsakat en betydande oro på de finansiella marknaderna. Politisk oro i euroområdet kan leda till turbulens på de finansiella marknaderna. Om väljarstödet för krispolitiken vacklar kan det begränsa beslutsfattarnas handlingsutrymme och medföra att krisen fördjupas.

I flertalet euroländer kvarstår de underliggande problemen med höga skuldnivåer och låg potentiell tillväxt. Det finns en risk att den finanspolitiska konsolideringen inte varaktigt minskar underskotten i de offentliga finanserna i dessa länder och att de negativa effekterna av de finanspolitiska åtstramningarna blir större än vad som antas i huvudscenariot.

Även USA står inför utmaningar när det gäller hanteringen av landets offentliga finanser. Stor osäkerhet råder om tidpunkten för och omfattningen av framtida finanspolitiska åtstramningar samt hur de kommer att påverka ekonomin. Ytterligare en risk är kopplad till förhandlingarna om höjningen av det federala skuldtaket. Om man misslyckas med att i tid nå en uppgörelse kan detta få betydande realekonomiska effekter.

Återhämtningen kan komma tidigare

Ekonomin i omvärlden kan komma att utvecklas betydligt starkare än vad som antagits i prognosen. Tillväxtekonomier som Kina har

potential att växa starkt framöver, bl.a. till följd av expansiv finans- och penningpolitik. De statsfinansiella problemen i euroområdet och USA kan dessutom komma att lösas tidigare än förväntat, och när förtroendet för den framtida ekonomiska utvecklingen väl återvänder finns det goda förutsättningar för en stark konjunkturåterhämtning.

Hushållens sparande kan bli fortsatt högt

I prognosen är hushållens konsumtion en viktig drivkraft för återhämtningen av svensk ekonomi. Detta för med sig att hushållens höga sparande förväntas falla under prognosperioden. Men även om hushållens sparande är högt är deras skulder också höga. Det är därför möjligt att hushållen väljer att fortsätta spara en stor del av sina inkomster som en buffert vid stigande räntor eller ett eventuellt fall i huspriserna. Skulle det vara så att hushållen behåller sitt sparande på en hög nivå, blir konsumtionen svagare än i prognosen och återhämtningen i svensk ekonomi kommer att bli mer utdragen, med högre arbetslöshet som följd.

3.7.2 Alternativa scenarier

I kommande avsnitt redovisas tre sifferatta alternativa scenarier till prognosen.³⁶ I det första av dessa beaktas hur svensk ekonomi påverkas av en betydligt svagare omvärldsutveckling än vad som har antagits i huvudscenariot. I det andra alternativscenariot antas istället en starkare utveckling av omvärldsekonomin. I det tredje alternativscenariot analyseras hur ett högre sparande bland hushållen påverkar svensk ekonomi.

3.7.3 Alternativscenario 1: En betydligt sämre tillväxt i omvärlden

Huvudscenariot baseras på antagandet att åtgärder vidtas så att de statsfinansiella problemen inte kraftigt förvärras under 2013 och att den globala konjunkturåterhämtningen tar

³⁶ De redovisade effekterna i alternativscenarierna är framtagna med hjälp av makromodellen KIMOD se Working Paper No 2009:111 från Konjunkturinstitutet.

fart under 2015. I detta alternativscenari antas i stället en betydligt svagare utveckling i världsekonomin med ett antal negativa chocker som sammanfaller och får stora spridningseffekter. Lågkonjunkturen i Europa fördjupas ytterligare och återhämtningen kommer först 2016. Detta blir en följd av att de ekonomisk-politiska åtgärder som krävs för en snar förbättring av krisen i euroområdet inte vidtas, samtidigt som de åtgärder som implementeras får större negativa realekonomiska effekter på inhemsk efterfrågan än väntat. Även finanspolitiken i USA hanteras bristfälligt och får en oväntat hårt åtstramande profil budgetåret 2014, vilket tynger USA:s BNP-tillväxt de närmaste åren. Utvecklingen på de finansiella marknaderna blir betydligt svagare och mer volatil än vad som antas i huvudscenariot. Samtidigt utvecklas kronan något starkare till följd av en mer expansiv penningpolitik i omvärlden, Sveriges relativt höga ekonomiska tillväxt och starka offentliga finanser.

Den ökade ekonomiska osäkerheten i omvärlden bidrar till en lägre världshandel och lägre efterfrågan på svenska exportprodukter 2013–2015 jämfört med huvudscenariot (se tabell 3.10). Arbetsmarknaden utvecklas svagt och arbetslösheten stiger till 10 procent under 2015. Konsumtionstillväxten blir lägre till följd av en högre arbetslöshet, samtidigt som en svagare utveckling av exporten medför en lägre investeringstillväxt. Den negativa effekten på svensk ekonomi motverkas till viss del av en mer expansiv penningpolitik. I samband med att återhämtningen i euroområdet och USA inleds 2015 ökar exporttillväxten och den inhemska efterfrågan utvecklas starkt. Tillväxten i BNP blir i genomsnitt 0,8 procentenheter lägre per år 2013–2017 jämfört med huvudscenariot.

Den offentliga sektorns finansiella sparande som andel av BNP försämras jämfört med i huvudscenariot. Det beror i huvudsak på att lönesumman inte ökar i samma utsträckning till följd av att antalet arbetade timmar blir färre och att löneökningarna blir lägre. Dessutom blir skatteintäkterna från mervärdesskatten lägre eftersom hushållens konsumtion ökar långsammare än i huvudscenariot. Bland utgifterna är det främst arbetslöshetsersättningen som ökar.

Tabell 3.10 Alternativscenari 1: Svagare tillväxt i omvärlden

Prognos enligt huvudscenariot inom parentes, procentuell förändring om annat ej anges

	2013	2014	2015	2016	2017
BNP ¹	0,3 (1,2)	0,9 (2,3)	2,3 (3,4)	4,1 (3,5)	3,7 (3,1)
Export ¹	-1,5 (1,0)	1,7 (4,7)	4,7 (6,8)	8,5 (7,2)	7,5 (6,6)
Arbetslöshet ^{2,3}	8,6 (8,3)	9,4 (8,4)	10,0 (8,1)	8,8 (7,1)	7,0 (6,3)
BNP-gap ⁴	-4,4 (-3,5)	-5,6 (-3,3)	-5,7 (-2,3)	-3,8 (-1,1)	-2,6 (-0,4)
Reporänta ⁵	0,50 (1,00)	0,25 (1,00)	0,25 (1,75)	1,00 (2,75)	2,00 (3,25)
Timlön ⁶	2,7 (2,9)	2,6 (3,0)	2,5 (3,2)	2,9 (3,4)	3,2 (3,6)
KPIF ⁷	1,0 (1,1)	1,0 (1,3)	1,2 (1,5)	1,4 (1,8)	1,7 (2,0)
Finansiellt sparande ⁸	-1,8 (-1,6)	-1,7 (-1,0)	-0,9 (0,0)	0,4 (1,1)	1,4 (2,0)

¹ Kalenderkorrigerad.

² 15–74 år.

³ Procent av arbetskraften.

⁴ Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.

⁵ Procent, vid årets slut.

⁶ Timlön enligt nationalräkenskaperna.

⁷ Årsgenomsnitt.

⁸ Procent av BNP.

Källa: Egna beräkningar.

3.7.4 Alternativscenari 2: En starkare tillväxt i omvärlden

I detta alternativscenari antas en starkare ekonomisk utveckling i omvärlden jämfört med i huvudscenariot. De statsfinansiella problemen i Europa och USA löses tidigare och med mindre svårigheter än förväntat. Samtidigt bidrar en expansiv ekonomisk politik, i bl.a. Kina, till en starkare global ekonomisk utveckling. Världshandeln ökar dels till följd av en minskad osäkerhet, dels som en direkt effekt av en ökad global efterfrågan. Detta innebär en högre efterfrågan på svensk export, som växer snabbare än i huvudscenariot (se tabell 3.11). När resursutnyttjandet blir mindre negativt i omvärlden avtar exporttillväxten 2016 och 2017. Den minskade osäkerheten och bättre arbetsmarknadsutsikter leder till ett lägre försiktighetssparande bland hushåll och konsumtionen utvecklas starkare än i prognosen 2013–2015. Den högre efterfrågan innebär att företag behöver börja utöka personalstyrkan i ett

tidigare skede än i huvudscenariot. Arbetslösheten sjunker därför redan i början av 2014 och arbetslösheten är i genomsnitt 0,5 procentenheter lägre 2013–2017 jämfört med i huvudscenariot. Det förbättrade arbetsmarknadsläget ger en starkare löneutveckling och inflationstrycket blir således högre. Reporäntan höjs redan 2013 och ligger på en högre nivå under hela prognosperioden.

Det finansiella sparandet i den offentliga sektorn förstärks jämfört med i huvudscenariot. Det är framför allt en effekt av den högre lönesumma som följer av att antalet arbetade timmar är högre. Även skatteintäkterna från mervärdesskatten blir högre till följd av en starkare konsumtion.

Tabell 3.11 Alternativscenariot 2: Starkare tillväxt i omvärlden

Prognos enligt huvudscenariot inom parentes, procentuell förändring om annat ej anges

	2013	2014	2015	2016	2017
BNP ¹	1,8 (1,2)	3,0 (2,3)	3,7 (3,4)	3,3 (3,5)	2,8 (3,1)
Export ¹	3,0 (1,0)	6,2 (4,7)	7,8 (6,8)	6,7 (7,2)	6,1 (6,6)
Arbetslöshet ^{2,3}	8,2 (8,3)	7,9 (8,4)	7,2 (8,1)	6,4 (7,1)	5,9 (6,3)
BNP-gap ⁴	-2,9 (-3,5)	-2,0 (-3,3)	-0,7 (-2,3)	0,3 (-1,1)	0,7 (-0,4)
Reporänta ⁵	1,25 (1,00)	1,75 (1,00)	2,75 (1,75)	3,50 (2,75)	3,75 (3,25)
Timlön ⁶	2,9 (2,9)	3,2 (3,0)	3,3 (3,2)	3,5 (3,4)	3,7 (3,6)
KPIF ⁷	1,3 (1,1)	1,6 (1,3)	1,9 (1,5)	2,0 (1,8)	2,2 (2,0)
Finansiellt sparande ⁸	-1,5 (-1,6)	-0,7 (-1,0)	0,4 (0,0)	1,4 (1,1)	2,2 (2,0)

¹ Kalenderkorrigerad.

² 15–74 år.

³ Procent av arbetskraften.

⁴ Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.

⁵ Procent, vid årets slut.

⁶ Timlön enligt nationalräkenskaperna.

⁷ Årsgenomsnitt.

⁸ Procent av BNP.

Källa: Egna beräkningar.

3.7.5 Alternativscenariot 3: Högre sparande hos hushållen

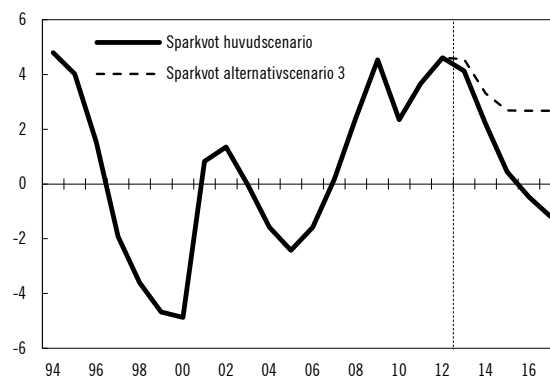
I huvudscenariot faller sparkvoten, dvs. hushållens sparande som andel av de disponibla inkomsterna, 2013–2017. Det finns dock flera

faktorer som skulle kunna bidra till att hushållens sparande blir högre än vad som antas i huvudscenariot. Hushållens skulder är t.ex. i dagsläget på historiskt höga nivåer och om bostadspriserna skulle falla kan det innebära att skulderna för många hushåll överstiger bostadens värde. Det är därför möjligt att hushållen väljer att behålla ett högt sparande för att ha en buffert inför en möjlig konjunkturförsvagning.

I detta alternativscenariot antas att hushållen ökar sina konsumtionsutgifter i en långsammare takt än i huvudscenariot (se tabell 3.12). Sparkvoten minskar något, men stabiliseras på en positiv nivå omkring 3 procent, vilket kan jämföras med att den faller och blir negativ i huvudscenariot (se diagram 3.19).

Diagram 3.19 Alternativscenariot 3: Sparkvot 1994–2017

Procent av disponibel inkomst

Anm.: Sparkvoten är hushållens nettosparande exklusive sparande i avtalspensioner och premiepensionsystemet.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Eftersom hushållens konsumtion inte växer lika snabbt blir företagen något mer försiktiga med att öka sina investeringar. Tillväxten i BNP blir ca 0,2 procentenheter lägre 2013 och 2014 jämfört med i huvudscenariot. Konjunkturåterhämtningen blir utdragen och resursutnyttjandet är fortfarande negativt i slutet av prognosperioden.

Företagen behöver inte anställa i samma utsträckning som i huvudscenariot och arbetslösheten blir högre under hela prognosperioden. Det försämrade läget på arbetsmarknaden ger lägre löner och företagen pressar sina vinstmarginaler mer än i huvudscenariot. Detta innebär en lägre inflation, vilket i sin tur leder till en något mer expansiv penningpolitik. Riksbanken sänker i detta scenario reporäntan under andra hälften av 2013.

Den offentliga sektorns finansiella sparande försämras successivt med 0,1–0,7 procentenheter

som andel av BNP jämfört med i huvudscenariot. Det är huvudsakligen mervärdeskatteintäkterna som blir lägre eftersom hushållens konsumtion ökar långsammare än i huvudscenariot. Även lönesumman utvecklas långsammare till följd av både färre arbetade timmar och lägre löneökningar. Eftersom både löneökningar och räntor är lägre blir även de offentliga utgifterna lägre, vilket till viss del mildrar effekten av lägre intäkter och högre utgifter för arbetslöshetsförsäkringen.

Tabell 3.12 Alternativscenario 3: Högre sparande

Prognos enligt huvudscenariot inom parentes, procentuell förändring om annat ej anges

	2013	2014	2015	2016	2017
BNP ¹	1,0 (1,2)	2,0 (2,3)	2,9 (3,4)	3,2 (3,5)	3,0 (3,1)
Hushållens konsumtion ¹	1,7 (2,2)	1,9 (2,9)	2,3 (3,6)	2,6 (3,5)	2,7 (3,2)
Arbetslöshet ^{2,3}	8,4 (8,3)	8,7 (8,4)	8,5 (8,1)	7,6 (7,1)	6,8 (6,3)
BNP-gap ⁴	-3,7 (-3,5)	-3,9 (-3,3)	-3,5 (-2,3)	-2,7 (-1,1)	-2,0 (-0,4)
Reporänta ⁵	0,75 (1,00)	0,75 (1,00)	1,00 (1,75)	1,50 (2,75)	2,25 (3,25)
Timlön ⁶	2,7 (2,9)	2,7 (3,0)	2,8 (3,2)	3,0 (3,4)	3,2 (3,6)
KPIF ⁷	1,0 (1,1)	1,1 (1,3)	1,3 (1,5)	1,5 (1,8)	1,7 (2,0)
Finansiellt sparande ⁸	-1,7 (-1,6)	-1,3 (-1,0)	-0,4 (0,0)	0,5 (1,1)	1,3 (2,0)

¹ Kalenderkorrigerad.

² 15–74 år.

³ Procent av arbetskraften.

⁴ Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.

⁵ Procent, vid årets slut.

⁶ Timlön enligt nationalräkenskaperna.

⁷ Årsgenomsnitt.

⁸ Procent av BNP.

Källa: Egna beräkningar.

3.8 Huvudsakliga revideringar sedan budgetpropositionen för 2013

BNP-tillväxten för 2012, i faktiska termer, blev 0,8 procentenheter lägre än vad som förväntades i budgetpropositionen för 2013 (se tabell 3.13). En orsak till detta är att Statistiska centralbyrån (SCB) i september 2012 reviderade ned BNP för både det första och andra kvartalet 2012. Ytterligare en orsak är höstens oväntat snabba försämring av den internationella konjunkturen. Även om både exporten och importen blev lägre var bidraget från nettoexporten i linje med prognosen i budgetpropositionen. Tillväxten i konsumtionen och investeringarna blev lägre 2012 än vad som förväntades i budgetpropositionen för 2013.

BNP-tillväxten har reviderats ned under 2013 och 2014 med 1,5 procentenheter respektive år. Det beror på att uppgången i konjunkturen förväntas komma senare både i omvärlden och i Sverige. Nivån på BNP är 2,5 procent lägre 2016 än prognosen i budgetpropositionen för 2013.

Resursutnyttjandet i ekonomin, mätt med BNP-gapet, är lägre under hela prognosperioden. BNP-gapet faller till -3,5 procent under 2013. I budgetpropositionen bedömdes BNP-gapet 2013 uppgå till -1,7 procent. BNP-gapet kommer att vara nästan slutet 2017, vilket är två år senare än i budgetpropositionen. Revideringen beror dels på en lägre tillväxt i faktisk BNP, dels på revideringar av potentiell BNP (se fördjupningsrutan Revideringar av potentiella variabler).

Arbetslösheten blev 0,4 procentenheter högre 2012 än vad som förväntades i budgetpropositionen. Av dessa 0,4 procentenheter kan 0,3 förklaras av att SCB har reviderat upp arbetslösheten 2010–2012. Prognosen för arbetslösheten har även reviderats upp, med i genomsnitt 1,7 procentenheter per år 2013–2016. Utöver en högre nivå i utgångsläget kan den högre arbetslösheten förklaras av att den ekonomiska utvecklingen bedöms bli sämre över hela perioden jämfört med bedömningen i budgetpropositionen. Det svagare arbetsmarknadsläget gör att löneökningstakten är nedreviderad 2013–2016.

Den oväntat snabba avmattningen i konjunkturen under hösten 2012 bidrog till att Riksbanken sänkte reporäntan till 1,0 procent. Prognosen för reporäntan har reviderats ned 2013–2016 på grund av ett lågt kostnadstryck

och ett avsevärt lägre resursutnyttjande under hela prognosperioden jämfört med budgetpropositionen för 2013.

Tabell 3.13 Prognoser i vårpropositionen för 2013 och budgetpropositionen för 2013

Årlig procentuell förändring om annat ej anges

Prognos enligt budgetpropositionen för 2013 inom parentes

	2012	2013	2014	2015	2016
BNP	0,8 (1,6)	1,2 (2,7)	2,2 (3,7)	3,6 (3,5)	3,9 (3,0)
Arbetade timmar	0,6 (0,3)	0,2 (0,6)	0,3 (1,5)	0,7 (1,5)	1,5 (0,8)
Sysselsättning ¹	0,7 (0,4)	0,2 (0,4)	-0,1 (1,3)	0,6 (1,7)	1,5 (0,8)
Arbetslöshet ^{1,2}	8,0 (7,6)	8,3 (7,5)	8,4 (6,7)	8,1 (5,5)	7,1 (5,2)
BNP-gap ³	-2,2 (-1,4)	-3,5 (-1,7)	-3,3 (-0,4)	-2,3 (-0,1)	-1,1 (0,0)
Potentiell BNP ⁴	2,1 (2,5)	2,5 (2,9)	2,1 (2,6)	2,3 (3,0)	2,2 (2,6)
Reporänta ⁵	1,00 (1,50)	1,00 (1,50)	1,00 (2,50)	1,75 (3,50)	2,75 (3,50)
Timlön ⁶	2,9 (3,2)	2,8 (3,1)	2,9 (3,4)	3,1 (3,5)	3,4 (3,6)
KPI ⁷	0,9 (1,0)	0,5 (1,2)	1,2 (1,7)	1,8 (2,4)	2,7 (2,6)
KPIF ⁷	1,0 (1,0)	1,1 (1,2)	1,3 (1,4)	1,5 (1,7)	1,8 (1,9)

¹ 15–74 år.

² Procent av arbetskraften.

³ Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.

⁴ Avser marknadspris, kalenderkorrigerad.

⁵ Procent, vid årets slut.

⁶ Timlön enligt konjunkturlönestatistiken.

⁷ Årsgenomsnitt.

Källor: Statistiska centralbyrån, Riksbanken och egna beräkningar.

Utvärdering av makroekonomiska prognoser

Regeringens makroekonomiska prognoser utgör underlag för statens budget och för regeringens utformning av den ekonomiska politiken. Den ekonomiska politiken är i hög grad målstyrd. Flera av regeringens uttalade mål, t.ex. målet om överskott i den offentliga sektorns finansiella sparande, är relaterade till den makroekonomiska utvecklingen. Det är därför viktigt att regeringens prognoser har god träffsäkerhet. Genom att jämföra regeringens prognoser med andra bedömares prognoser ges en bra bild av hur väl regeringen lyckats i sitt prognosarbete.

I liknande syfte görs redan årligen prognosjämförelser av Konjunkturinstitutet och Riksbanken. Konjunkturinstitutet använder medelfelet (ME)³⁷, medelabsolutfelet (MAD)³⁸ och rotmedelkvadratfelet (RMSE)³⁹ i sin rangordning av de olika bedömarens prognosförmåga. Riksbanken använder istället medelkvadratfelet (MSE)⁴⁰.

Prognoshorisonten spelar roll⁴¹

Riksbanken tar även hänsyn till att prognoserna görs vid olika tidpunkter och att olika bedömare därför har tillgång till olika mängd information.⁴² Ju närmare utfall man kommer för den variabel som ska prognostiseras, desto mer information om variabeln finns tillgänglig. En bedömare som i genomsnitt publicerar sina prognoser senare än andra, och därför har en kortare genomsnittlig prognoshorisont, kan också förväntas ha bättre träffsäkerhet i sina prognoser.

Regeringen har längre medelhorisont än de flesta andra bedömare varför regeringen i en

rangordning gynnas av Riksbankens horisontkorrigerig. Konjunkturinstitutet och Riksbanken har kortare medelhorisont än genomsnittet och en horisontkorrigerig försämrar därmed deras relativa prognosförmåga.

Konjunkturinstitutet utvärderar prognoser för BNP, sysselsättning, arbetslöshet, timlön, KPI, KPIF och offentligfinansiellt sparande. Riksbanken utvärderar även reporäntan. Konjunkturinstitutet och Riksbanken utvärderar sina prognoser på en horisont som sträcker sig maximalt två år. För att t.ex. utvärdera prognosernas träffsäkerhet för 2012 studeras prognosfelen för de prognoser som gjordes under 2011 och 2012.

I regeringens prognosutvärdering används både Konjunkturinstitutets och Riksbankens metoder. Regeringen utvärderar inte bara prognoserna på två års sikt, utan också på både ett och två års sikt separat. Vidare utvärderar regeringen perioden 1995–2012. Perioden 2007–2012, som kännetecknades av stora rörelser i de utvärderade variablerna, studeras även separat. Vid Riksbankens beräkning av prognoshorisont för varje bedömare används det datum då prognosen publiceras. Detta missgynnar regeringen eftersom tiden mellan det datum då prognosberäkningarna slutfördes och publicering är betydligt längre för regeringen jämfört med alla andra bedömare.⁴³ I syfte att göra en så rättvisande bedömning som möjligt har regeringen därför korrigerat utvärderingen av sina prognoser med avseende på den tiden.

Tabell 3.14–3.16 visar en relativ rangordning av de tio bedömarens genomsnittliga prognosförmåga de första två prognosåren för BNP, arbetslöshet och KPI 1995–2012 och 2007–2012.⁴⁴

³⁷ Prognosfelet definieras som utfall minus prognos. Medelfelet beräknas som det aritmetiska medelvärdet av prognosfelen.

³⁸ Medelabsolutfelet beräknas som det aritmetiska medelvärdet på absolutvärdet av prognosfelen.

³⁹ Rotmedelkvadratfelet är kvadratroten ur det aritmetiska medelvärdet av kvadrerade prognosfel. Sådana kvadrerade prognosfel "bestärfar" därför stora prognosfel mer än vad absolutfel gör. Konjunkturinstitutet redovisar även ett justerat medelabsolutfel och justerat medelkvadratfel där Riksbankens metod för horisontjustering tillämpas. Rangordningen görs dock till största del på ME, MAD och RMSE.

⁴⁰ Medelkvadratfelet beräknas som det aritmetiska medelvärdet på de kvadrerade prognosfelen.

⁴¹ Med prognoshorisont avses längden på tidsperioden mellan det att prognosen görs och utfallet realiserar.

⁴² Se Prognosmakares förmåga – vad brukar vi utvärdera och vad vill vi utvärdera? Penning och Valutapolitik 3/2009, Riksbanken.

⁴³ Den ekonomiska vårpropositionen publiceras runt den 15 april och räknestopp för prognosen är runt den 10 mars, dvs. en ledtid på drygt fem veckor. Det är ytterligare något längre ledtid för budgetpropositionen.

⁴⁴ Regeringens officiella prognoser redovisas. Regeringen gör normalt även tre icke-officiella prognoser per år. Om dessa inkluderas förbättras regeringens medelranking för BNP och arbetslöshet. Det motsatta gäller för KPI.

Tabell 3.14 Relativ rangordning vid utvärdering av prognoser för BNP-tillväxt, 1 är bäst

	1995–2012				2007–2012			
	MAD	MSE	HJ	LJ	MAD	MSE	HJ	LJ
REG	6	5	7	5	8	8	10	6
KI	4	8	9	9	9	10	8	9
RB	3	3	3	3	1	1	5	5
HUI	5	4	10	10	6	5	9	10
SN	7	7	8	8	4	6	7	8
LO	8	9	1	1	7	7	4	4
NO	2	2	2	2	5	3	1	1
SEB	1	1	4	4	2	2	2	2
SHB	9	6	5	6	3	4	6	7
SWED	10	10	6	7	10	9	3	3

Anm.: Genomsnittliga fel under utvärderingsperioderna. Värden avser relativ rangordning i utvärderingen.

Prognosinstituten är regeringen (REG), Konjunkturinstitutet (KI), Riksbanken (RB), Handelsutredningsinstitutet (HUI), Svenskt Näringsliv (SN), Landsorganisationen (LO), Nordea (NO), SEB, Handelsbanken (SHB), Swedbank (SWED). MAD är medelabsolutfelet, MSE är medelkvadratfelet, horisontjustering (HJ) är Riksbankens metod för horisontjustering av kvadratiske fel, Ledtidsjustering (LJ) justerar även för regeringens extrema ledtid.

Källor: Statistiska centralbyrån, respektive konjunkturbedömare och egna beräkningar.

Tabell 3.15 Relativ rangordning för utvärdering av prognoser för arbetslöshet, 1 är bäst

	1995–2012				2007–2012			
	MAD	MSE	HJ	LJ	MAD	MSE	HJ	LJ
REG	7	8	8	7	8	8	9	8
KI	3	6	7	8	9	9	10	10
RB	4	4	3	3	5	4	4	4
HUI	2	2	5	5	2	3	5	5
SN	6	5	6	6	6	5	6	6
LO	9	7	4	4	7	6	3	3
NO	5	3	2	2	4	2	2	2
SEB	1	1	1	1	1	1	1	1
SHB	8	9	10	10	3	7	7	7
SWED	10	10	9	9	10	10	8	9

Anm.: Se tabell 3.14.

Källor: Statistiska centralbyrån, respektive konjunkturbedömare och egna beräkningar.

Tabell 3.16 Relativ rangordning av utvärdering av prognoser för KPI, 1 är bäst

	1995–2012				2007–2012			
	MAD	MSE	HJ	LJ	MAD	MSE	HJ	LJ
REG	5	5	4	4	8	7	7	4
KI	1	4	5	5	9	10	8	8
RB	2	9	9	9	6	8	10	10
HUI	4	3	7	7	4	6	9	9
SN	8	7	8	8	1	3	6	7
LO	6	1	1	1	7	1	2	2
NO	10	8	6	6	10	9	4	5
SEB	3	2	3	3	5	5	3	3
SHB	9	10	10	10	2	4	5	6
SWED	7	6	2	2	3	2	1	1

Anm.: Se tabell 3.14.

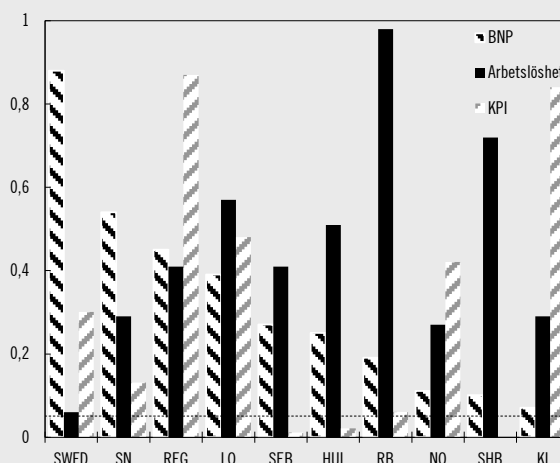
Källor: Statistiska centralbyrån, respektive konjunkturbedömare och egna beräkningar.

Regeringens prognoser ungefär lika träffsäkra som genomsnittet 1995–2012

För utvärderingsperioden 1995–2012 var träffsäkerheten i regeringens prognoser med ledtidsjustering ungefär som genomsnittet bland de tio bedömarna. Regeringen, Konjunkturinstitutet och Riksbanken gjorde några stora prognosfel under finanskrisen, varför den relativa rankingen för dessa bedömare försämrades något då prognoserna 2007–2012 utvärderades. Stora makroekonomiska svängningar under denna period föranleder större prognosfel. Då dessa kvadreras försämrades rangordningen drastiskt.

Ingen bias i regeringens prognoser

Lika viktigt som träffsäkerhet i prognoserna är att bedömarna inte systematiskt över- eller underskattar utfallet, dvs. det får inte finnas någon s.k. bias i prognoserna. I diagram 3.20 redovisas regeringens utvärdering av bias.⁴⁵

Diagram 3.20 Bias i olika bedömares prognoser för BNP, arbetslöshet och KPI

Anm.: Den vertikala axeln mäter p-värden, dvs. höga staplar indikerar liten sannolikhet för bias. P-värden lägre än 0,05 (den horisontella streckade linjen) indikerar på signifikant bias.

Källor: Statistiska centralbyrån, respektive konjunkturbedömare och egna beräkningar.

För BNP påträffades ingen signifikant bias för någon av bedömarna. Om något så överskattade alla bedömare utom Svenskt Näringsliv utfallen för BNP. Inte heller upptäcktes signifikant bias i prognoserna för arbetslöshet. Svenskt Näringsliv, Landsorganisationen (LO) och Swedbank överskattade utfallen, resterande

⁴⁵ I diagram 3.20 testas om medelfelet för varje bedömare är signifikant skild från noll eller inte. Beroende på om medelfelet är positivt/negativt indikerar låga p-värden på signifikant underskattning/överskattning.

bedömare underskattade utfallen. För KPI påträffades signifikant överskattning hos Handelsns Utredningsinstitut, SEB och Handelsbanken. Endast LO underskattade KPI-utfallen. Regeringen har inte bias i någon av sina prognoser.⁴⁶ Internationella utvärderingar av svenska regeringens bias stödjer detta resultat.⁴⁷

---

⁴⁶ Detta gäller även om bara första årets prognoser eller andra årets prognoser utvärderas och för utvärderingsperioden 2007–2012. Inte heller upptäcktes signifikant bias i regeringens icke-officiella prognoser.

⁴⁷ Frankel och Schreger *Over-optimistic official forecasts in the Eurozone and Fiscal Rules*, NBER, Working paper 18283, 2012 och Hallerberg, Strauch och von Hagen, *Fiscal Governance in Europe*, Cambridge University Press, 2009.